
EPICENTRE ÀNGEL GUIMERÀ
Pràctiques al Teatre Nacional de Catalunya

Treball Final de Grau de Llengua i Literatura Catalana
Tutora: Anna Llovera Juncà
Universitat Oberta de Catalunya
Curs 2015/2016
Helena Martínez Guimet

Vull agrair la col·laboració del personal de la Casa Museu Àngel Guimerà d'El Vendrell, de la Biblioteca de Catalunya i de l'Arxiu Diocesà de Barcelona, en especial a la Gemma Payàs Puyol, per la seva atenta ajuda en la recerca.

A la meva mare, exprofessora de Llengua i Literatura de secundària, pel seu recolzament i saviesa.

I a l'Anna Llovera Juncà, pel seu gran acompanyament i suport a l'hora de tutoritzar aquest treball.

ÍNDEX

RESUM.....	3
1. CONTINGUT DESCRIPTIU	4
1.1. Introducció.....	4
1.2. Descripció del Teatre Nacional de Catalunya	4
1.2.1. Història del Teatre Nacional de Catalunya	4
1.2.2. Context i característiques del projecte	5
1.2.3. Personal	7
1.2.4. Usuaris, clients o receptors.....	8
1.3. Descripció de les tasques desenvolupades per l'Helena Martínez Guimet al Teatre Nacional de Catalunya.....	8
2. CONTINGUT VALORATIU	17
2.1. Anàlisi de les actuacions i valoració personal de la feina desenvolupada.....	17
2.1.1. Valoració general i valoració particular de cadascuna de les tasques	17
2.1.2. Anàlisi i valoració de les competències específiques assolides.....	18
2.1.3. Aportació i valor afegit que ha ofert l'Helena Martínez Guimet.....	19
2.2. Propostes de millora.....	20
3. CONCLUSIONS	21
3.1. Conclusions de la recerca	21
3.2. Conclusions de les pràctiques	22
4. BIBLIOGRAFIA I FONTS.....	23
4.1. Bibliografia	23
Pàgines web	23
Guies i documents per a l'elaboració del TFG així com per establir les competències adquirides	23
4.2. Fonts	24
Arxius i bases de dades	24
5. ANNEXOS	25
5.1. Memòria escrita durant el primer semestre de TFG.....	25
5.2. Document de recerca feta sobre l'homosexualitat de Guimerà (facilitat pel TNC).....	38
5.3. Inventari de la correspondència de Guimerà (facilitat pel TNC)	40
5.4. Cartes	44

RESUM

El present treball tracta de les pràctiques realitzades al Teatre Nacional de Catalunya, dins de l'Epicentre Àngel Guimerà. Durant l'estada, a partir de la descoberta de cartes adreçades a Guimerà, es va seguir una línia d'investigació per provar la tesi de l'homosexualitat de l'autor d'El Vendrell. Seguidament s'exposa el procés i fruits de la investigació, així com una valoració tant de les pràctiques com de la recerca.

Paraules clau: Guimerà, teatre, TNC, homosexualitat, literatura

1. CONTINGUT DESCRIPTIU

1.1. Introducció

Aquest treball és el resum de les tasques realitzades al Teatre Nacional de Catalunya (TNC), dins del marc del TFG-pràctiques *TNC: Epicentre Àngel Guimerà*. Cursades al segon semestre del curs 2014/15, van ser fetes en modalitat semipresencial durant un total de 100 hores i sota la tutela de l'Albert Arribas, assessor literari del TNC.

La possibilitat de poder realitzar pràctiques en una entitat cultural com és el TNC, així com la temàtica del TFG triat, a l'entorn de la figura d'un autor cabdal de la literatura catalana, van ser els motius que em van conduir a matricular-me'n. El meu itinerari acadèmic dins del Grau de Llengua i Literatura Catalana sempre ha tingut un decantament cap a la vessant literària en les assignatures optatives, així com amb les relacionades amb el fet teatral. Per tant, poder cursar aquest TFG en concret era el colofó perfecte per finalitzar la titulació.

Tal com es podrà veure a continuació, les pràctiques es van focalitzar en una recerca per trobar documentació informativa que pogués aclarir la sospita d'homosexualitat d'Àngel Guimerà. Partint d'una sèrie de cartes de la correspondència rebuda pel vendrellenc que el TNC ja havia trobat, on hi havia indicis de confirmació d'aquesta sospita, la investigació es va dirigir a seguir aquesta línia i mirar de trobar més elements.

Per a tal finalitat s'han consultat llocs web, arxius i bases de dades. Seguidament es relata el procés i els fruits de la investigació així com també es fa una valoració de la documentació trobada i també de la informació que conté.

Finalment també es fa una valoració de les pràctiques en conjunt i del TFG realitzat.

1.2. Descripció del Teatre Nacional de Catalunya

1.2.1. Història del Teatre Nacional de Catalunya

El Teatre Nacional de Catalunya va ser fruit d'un llarg projecte concebut per la Generalitat de Catalunya, que volia assimilar-se a d'altres estats que tenen un teatre principal públic que assumeixi produccions i sigui representant de la cultura del país. És així que el TNC havia de situar-se a la lliga dels grans teatres europeus i per aquest motiu als anys 80 del segle passat se'n va encarregar la concepció i organització a Josep Maria Flotats, actor d'elevada i experimentada reputació més enllà de les fronteres catalanes, especialment a França.

Tot i que l'any 1996 el TNC va posar ja en funcionament la Sala Tallers amb l'estrena d'*Àngels a Amèrica. El mil·lenni s'acosta*, de Tony Kushner, no va ser fins un

any més tard –un 11 de setembre de 1997– que es va inaugurar oficialment amb la posada en escena de *L'auca del senyor Esteve*, de Santiago Rusiñol, sota la direcció d'Adolfo Marsillach.

La història del TNC ha anat lligada, com tota entitat de caire públic, als diferents governs polítics de la Generalitat de Catalunya. Així, al llarg de la seva història la Direcció artística ha recaigut en diferents personalitats que han aportat la seva idiosincràsia a la programació i accions del teatre: Josep Maria Flotats (1997/98), Domènec Reixach (1998/2006), Sergi Belbel (2006/13) i Xavier Albertí (2013 fins a l'actualitat).

A nivell de programació, el TNC sempre ha prioritzat les produccions realitzades aquí, aprofitant les característiques de cada sala (de les grans produccions a la Sala Gran fins a les més arriscades a la Sala Petita o a la Sala Tallers). També inclou sempre espectacles adreçats al públic familiar.

A part, a mesura que el teatre ha anat evolucionant s'han incorporat altres propostes paral·leles a la programació, entre les quals se n'inclouen de pedagògiques o participatives amb altres entitats. A tall d'exemple es poden esmentar el cicle de lectures poètiques, el de Llegir el teatre en col·laboració amb Biblioteques de Barcelona, la programació cinematogràfica a la Filmoteca o els epicentres patrimonials de cada temporada, cas que ocupa les pràctiques d'aquest treball.

1.2.2. Context i característiques del projecte

A banda de la funció principal, que és com la de qualsevol teatre, programar espectacles, la particularitat del Teatre Nacional de Catalunya és, tal com s'ha esmentat abans, que inclou unes altres línies d'actuació sobre les quals s'estableixen altres tipus d'activitats i que parteixen del fet que el finançament públic de l'entitat comporta inherentment la contemplació de diferents àmbits i col·lectius socials:

- Línia pedagògica: amb col·laboracions amb centres d'ensenyament de secundària, com ara un treball específic amb l'Institut 4 Cantons de Barcelona, o el cicle de lectures poètiques *Vers a vers*, destinades principalment al jovent.
- Línia inclusiva: integrant col·lectius en risc d'exclusió social o de minusvalies a través de programes com *Apropa Cultura* o *Deslimita'm*.
- Línia impulsora de nous valors: des de la temporada passada es dóna suport a nous autors amb la representació d'una obra inèdita escollida per un comitè de lectura.
- Línia de redescobriments i promoció del patrimoni teatral català: així, s'ha establert darrerament que cada temporada es faci una recerca sobre un dels

grans noms de la literatura catalana en un programa sota el nom d'*Epicentre patrimonial*: “un determinat autor o gènere teatral que, per les raons que siguin, ha quedat fora del cànon teatral català, malgrat la seva rellevància artística. Al seu voltant es programen diversos espectacles i activitats per normalitzar la seva presència en el panorama teatral.” [Teatre Nacional de Catalunya, <http://www.tnc.cat/ca/epicentre-patrimonial>]

Si anteriorment aquest epicentre patrimonial es va fixar en Serafí Pitarra (2013-14) i el teatre català durant el primer franquisme (2014-15), enguany se centra en Àngel Guimerà. És per tant aquest l'àmbit on es desenvolupen les meves pràctiques, un entorn de recerca guiada per tal de poder obtenir informació que aporti una revisió tant de la vida com de l'obra del vendrellenc.

El resultat de la recerca s'entén que ajudarà a contextualitzar aquelles activitats programades al voltant de l'epicentre, així com aportar informació per a les publicacions que se'n derivin. Les activitats programades per a l'Epicentre Àngel Guimerà són les següents:

EXPOSICIÓ

Guimerà, l'àngel de la Renaixença

Gener-Maig 2016. Vestíbul Sala Gran

Exposició sobre les contradiccions d'Àngel Guimerà entre la popularitat del personatge públic i la seva tortuosa individualitat, per reflexionar sobre la configuració de la cultura catalana moderna.

CONCERT

Titaina

25/01/16. Sala Petita

Drama líric d'Enric Morera amb llibret de Guimerà sobre els tèrbols amors d'una gitana, entre la passió d'un bandoler i un jove pagès. Una ocasió per entendre la importància del teatre musical en la popularitat –local i internacional– de Guimerà.

ESPECTACLE

Maria Rosa

20/01/16 - 28/02/16. Sala Petita del TNC

Un dels grans trossos del nostre patrimoni amb una mirada actual.

ESPECTACLE

Vergonya eterna

18-20/02/16. Ateneu Barcelonès

Amb aquest espectacle basat en el polèmic discurs de Guimerà a l'Ateneu, Ferran Dordal i Albert Arribas s'acosten a la construcció d'alguns d'aquells mites que van convertir el dramaturg en pare de la pàtria.

RUTA LITERÀRIA

La Barcelona de Guimerà

21/02/16

Prenent la impremta de “La Renaixença” com a punt de partida, ens endinsarem pels carrers de la Barcelona d'Àngel Guimerà per recórrer alguns espais destacats en la seva biografia de la mà dels seus escrits.

CICLE DE PEL·LÍCULES

Guimerà i el cinema

Febrer 2016. Filmoteca de Catalunya
Una aproximació a l'extraordinària projecció que va tenir l'obra de Guimerà en l'àmbit cinematogràfic, amb un cicle que recuperarà alguns d'aquells títols que van contribuir a donar-li fama mundial.

CONFERÈNCIES

— *Guimerà: violència i llibertat*

Gener-Març 2016

Diverses biblioteques públiques catalanes

Xavier Albertí, director del TNC, reflexionarà sobre la soterrada necessitat d'alliberament formal que recorre l'obra de Guimerà, per reclamar noves claus de lectura que apel·lin directament la sensibilitat contemporània.

— *Àngel Guimerà periodista: una veu del vell catalanisme exigent i mestís*

21/01/16. Ateneu Barcelonès

El periodista Lluís Reales analitzarà com va influir Guimerà en l'articulació dels codis periodístics i polítics de la Catalunya moderna, per comprendre millor la seva petja en la nostra contemporaneïtat.

— *Guimerà i el Premi Nobel*

11/02/16. Acadèmia de Bones Lletres

El professor Enric Gallén recorrerà l'apassionant (i no sempre verídica) història de la candidatura de Guimerà al Premi Nobel, a la sala d'actes de la mateixa Acadèmia que el va proposar com a candidat.

PROJECTE PEDAGÒGIC

Guimerà a l'aula

Un projecte pilot per treballar noves pautes pedagògiques que acostin els adolescents al patrimoni teatral català des d'un enfocament crític amb les dinàmiques que han configurat la nostra cultura moderna.

PUBLICACIONS

Paral·lelament a totes les activitats de l'epicentre, es publicaran nous materials sobre la figura i l'obra de Guimerà, que contribueixin a promoure noves claus de lectura contemporànies sobre l'autor.

1.2.3. Personal

El personal que treballa al TNC es divideix en dos tipus de grups, l'estructural, que és d'un total de 90 persones, i el conjuntural, que és de 29 persones (a data 1/01/2015). És clar que per les característiques de l'entitat, un teatre que segons la temporada pot variar substancialment la seva plantilla, cada any la xifra deu oscil·lar lleugerament.

La relació de llocs de treball del TNC està dividida en les següents àrees: Direcció artística, Direcció executiva, Serveis generals i Equip tècnic.

Les pràctiques s'han dut a terme dins l'Equip tècnic i sota la direcció d'Albert Arribas, que ocupa el càrrec d'assessor literari. No s'ha tingut relació amb cap altre treballador, i les pràctiques s'han efectuat sempre fora del recinte del TNC.

1.2.4. Usuaris, clients o receptors

La voluntat i premissa del TNC és arribar al major públic possible, i per tant es pot dir que el receptor principal de la seva programació teatral i activitats és la població catalana en primera instància.

Tal com s'ha comentat anteriorment, les línies en què actua el TNC, a més, a part de culturals, són també pedagògiques amb col·laboracions amb centres d'ensenyament o programació específica i també de recerca amb el projecte de l'epicentre patrimonial com a punta de llança.

En el cas específic de les pràctiques desenvolupades, doncs, es pot dir que el seu resultat pot a més interessar aquells professionals i estudiosos relacionats amb la literatura catalana, en tractar-se d'una investigació concreta amb intencionalitat de revisió de les recerques ja efectuades.

1.3. Descripció de les tasques desenvolupades per l'Helena Martínez Guimet al Teatre Nacional de Catalunya

Les tasques efectuades s'han concretat en la recerca sobre la vida personal d'Àngel Guimerà, concretament sobre la sospita de la seva homosexualitat que hauria amagat però que es podria veure en certs trets de les seves obres.

Fins ara el debat sobre la possible homosexualitat de Guimerà s'ha centrat en els clars detractors d'aquesta tesi, com són Francisco Caravaca i Ferran de Pol o Josep Miracle en el seu intens relat de la relació amb Maria Rubió i Rabasso, "Marieta". Els defensors no aporten cap dada concloent tampoc, més enllà de certs aspectes que podrien indicar-ho: la seva solteria, les passions turmentoses que escriu a les seves obres o el fet que s'envoltà sovint de joves deixebles. Tal com comenta Ramon Bacardit a la revista digital "Lletra"¹:

Aquesta tendència a interpretar la seva obra a partir de la seva biografia ha estat una constant, i s'explica en gran part per la contradicció entre l'alt voltatge passional de les seves obres i l'extrema discreció de la seva vida íntima. D'aquí prové la inevitable temptació de projectar sobre l'autor i la seva obra lectures psicoanalítiques. A tot això cal afegir-hi la rumorologia que havien desvetllat ja en la seva època tant la seva pertinaç solteria com el costum de voltar-se de deixebles més joves.

El punt de partida de la recerca és una carta que Tomàs Rigualt va adreçar a Guimerà i del contingut de la qual se'n podria deduir algun tipus de relació amorosa. A més, també es disposa d'unes altres cartes de diferents remitents amb contingut de caire amorós. Totes

¹ Actualitat literària sobre Àngel Guimerà a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya) <http://lletra.uoc.edu/ca/autor/angel-guimera>

han sortit del Fons Àngel Guimerà de la Biblioteca de Catalunya. La relació de documents que se'm facilita des del TNC és la següent:

- Carta de Medir Carbonell i Oliva², sense datar.
Destaquen dues frases intrigants, “Siempre que quieras escribir a alguno ya puedes poner la carta dentro de la mía que no me es ninguna molestia el haberla de entregar”, sobre una possible manera d'enviar cartes d'incògnit. Més endavant, “Barut más embustero que hombre me cuenta muchas cosas de ti que casi son imposibles”, fent potser una referència o a la vida personal de Guimerà o a la vida literària sobre un possible conflicte al voltant d'un suposat plagi de *La filla del mar*.
- Carta de Tomàs Rigualt³, sense datar.
És la troballa més interessant pel seu contingut ambigu. La reproduïxo íntegrament aquí, doncs:

Àngel: yo me encuentro muy bien, ¿y tú? También. Lo celebro.

Hazme el gran favor de venir a ésta tu casa de la calle Mayor, puesto que yo no puedo salir por haberme desnudado y sin fuerzas casi de volverme a vestir.

Como ya sabes vendrán esta noche los Andreu y García y ambos nos recrearán los oídos. Nosotros, es decir: tú y yo, nos iremos al terrado o nos echaremos a la cama desde donde “platónicamente” oiremos la función.

Ven, pues, te convida la divina Euterpe y yo te recordaré a Cupido.

[mot il·legible] pero no está feliz mi musa pero sí lo está mi cuerpo.

Adiós, te espero.⁴

- Carta de Manuel Casellas⁵, en data 8/09/1862.
Es parla d'un conflicte del remitent amb un tal Medir, suposadament Medir Carbonell. També hi ha un paràgraf que podria fer referència a un suposat interès de Guimerà per un home, de caire amorós, per tal com s'expressa Casellas:

Enterado de todo lo que me dices te digo que hablaré con Isidro y haré todo lo posible para ver si logro algo aunque me parece que ni yo ni tú sacaremos nada, pero en fin, basta que sea cosa tuya que todo lo probaré.

² Es desconeix qui és el remitent. Però sí que tenia relació també amb un dels altres remitents, Manuel Casellas, que el cita en les seves cartes.

³ Tomàs Rigualt fou sacerdot a la parròquia de Bonastre d'El Vendrell i després a la de Santa Maria del Mar de Barcelona.

⁴ Totes les citacions, així com les cartes transcrites al final, s'han actualitzat a la norma gràfica actual, esmenant les errades de picatge i actuant sobre la puntuació.

⁵ Es desconeix qui va ser Manuel Casellas. Sí que va tenir relació amb un dels altres remitents, Medir Carbonell.

Lo que no sé es cuándo marchará, pues espera que su padrino le venga a buscar, lo que sí sé es que se ha hecho retratar y dado el retrato a varios, esto lo sé por [*mot il·legible*] pero si es verdad o mentira esto no lo sé.

- Carta de Manuel Casellas, en data 23/08 (sense any).
En un paràgraf segueix parlant del conflicte amb Medir.
- Carta de Manuel Casellas, en data de 1864.
Aquesta carta és força difícil de llegir tant per la caligrafia com per la conservació del paper. Es desxifra que hi ha tot un paràgraf enigmàtic on fa una metàfora, “El Monstruo andará disperso como el Judío errante pues parece que te vas olvidando de un amigo”, i després no s’acaba d’entendre la caligrafia ni el significat.
- Carta de José Roig⁶, en data 29/03/1870.
En aquesta carta s’esmenta Maria Rubió i Rabassó, “Marieta”, establerta fins ara per les biografies de Guimerà com el seu gran amor d’El Vendrell. Aquí concretament parla d’un possible trencament de Guimerà amb Marieta, “en contestación a tu muy grata del 26 debo decirte que he extrañado mucho tu rompimiento con Marieta, máximo cuando hacía tanto tiempo que tenías relaciones con ella”, i més endavant, parlant d’una noia que li agrada a Roig, “verme más para demostrar que no es como Marieta”, que vindria a dir possiblement que va ser Marieta qui ho va deixar amb Guimerà, o que el seu comportament no ha sigut correcte.
- Carta de José Roig, en data 28/05/1870.
En aquesta carta es torna a parlar de Marieta, però posant en dubte si seguien amb la relació, tot i que comença “Ya sé que estos días estuviste en el teatro muy cerca de tu Marieta; supongo que disfrutaríais mucho. [...] Ésto de estar cerca de una persona que ha sido o es la más querida de cuantas hay en la población es una de las circunstancias que hacen que el tiempo parece mucho más corto”. Acaba la carta acomiadant-se de la següent manera: “Memorias a Marieta (tu ex o sin ex)”.
- Carta de Tomàs Rigualt, sense datar.
Aquesta carta és molt curiosa perquè dins conté un altra carta també per a Guimerà firmada per algú de qui només s’indiquen dues sigles, “C. A.”.

En la carta de Rigualt adreçada a Guimerà, s’esmenta també el trencament amb Marieta, “hablé con ella y después de todo dijo que sentía haberse portado de la manera que se portó contigo”.

En la carta de “C. A.” adreçada a Guimerà, aquest desconegut el convida en nom dels seus pares a passar les festes de Setmana Santa a casa seva. Hi ha un

⁶ Fou company d’estudi de Guimerà a El Vendrell.

enigmàtic joc sobre “Candelas” i “Angelitos”, paraules que vénen subratllades a la carta i que aquí indico en cursiva:

Y se acostumbra a llevar una hermosa *Candela* al Monumento, sin ellas ¿qué parecería un monumento? ¿Cómo podría imaginarse a Jesús Sacramentado? De seguro los mismos *Angelitos* que están a su alrededor se lamentarían sin la *Candela*. Convenga mi amigo que el que inventó la *Candela* había de tener un corazón muy *poético*...⁷

Acaba acomiandant la carta, “espera con impaciencia su tierna amiga”, un femení que no queda clar si indica que el remitent és una dona o si és un home que parla de si mateix com a dona, un fet habitual en segons quins àmbits homosexuals.⁸

L'Albert Arribas m'encomana com a tasca principal seguir aquesta línia d'investigació per veure si descobrim més documents.

Bàsicament, doncs, s'ha tractat d'investigar sobre documentació que remet a la vida personal d'Àngel Guimerà. La recerca s'ha concentrat en els següents centres/espais.

- Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (CCUC): cerca virtual sobre biografia i estudis de l'obra d'Àngel Guimerà.

RESULTAT:

Escullo els següents títols:

- Junyent, J. M. (1968). *Angel Guimerà. Vida i Obra (1845-1924). Assaig crític-biogràfic*. Barcelona. Editorial Millà.

Tot i que és força superficial pel que fa a la vida i l'obra de Guimerà, el cert és que aporta interessants fotografies i no deixa de ser una aproximació que indica alguns noms de persones relacionades amb el dramaturg i poeta.

- Fàbregas, X. (1971). *Àngel Guimerà, les dimensions d'un mite*. Barcelona. Edicions 62.

Aquest sembla més complet que l'anterior, i a part de la biografia conté una anàlisi extensa de l'obra que crec que és força òptima per entendre els punts comuns en la seva producció.

- Cerca a internet sobre el debat a l'entorn de l'homosexualitat d'Àngel Guimerà: que amplii el document facilitat per l'Albert Arribas.

⁷ D'aquest joc de “candelas” i “angelitos” també se'n fa referència en una carta de P. Palau del 3 de febrer del 1870 (vegeu annex 3 – Inventari del Fons Guimerà de la Biblioteca de Catalunya).

⁸ Segons l'inventari del Fons Guimerà de la Biblioteca de Catalunya, Maria Rubió i Rabassó se la coneixia com la “Candelas”, fet que donaria pistes clau sobre el fet que sota les inicials C. A. s'hi amaga ella. Per tant en aquest cas ens trobaríem amb una carta clarament de Marieta i no de cap home. Durant la recerca no s'ha trobat altra documentació que pugui refermar aquesta tesi, però.

RESULTAT:

No es troben més dades.

- Fons virtual Àngel Guimerà de la Biblioteca de Catalunya: cerca específicament de l'apartat de correspondència rebuda, d'on han sortit les cartes que ja té el TNC però on n'hi ha moltes més: <http://mdc.cbuc.cat/cdm/search/collection/fpguimera>

RESULTAT:

Repasso la relació de missives i llegeixo les que considero interessants. Hi ha una part del fons que no està encara digitalitzat i també la consultaré in situ.

- Casa Museu Àngel Guimerà d'El Vendrell: contacte de cara a una possible visita.

RESULTAT:

Contacto amb l'Àngels Santacana. El museu actualment es troba en obres [a finals de primavera ja es va reobrir] i no hi ha documentació nova que pugui aportar més pistes. De totes maneres queda pendent una visita.

- Cerca a internet sobre Tomàs Rigualt:

RESULTAT:

Trobo la següent informació:

- https://books.google.es/books?id=pRrWclriXjcC&pg=PA204&lpg=PA204&dq=tomas+rigualt&source=bl&ots=qKYT9GBZSk&sig=HPEvy1EI8nReRfY_Z-obR1ZOnz8&hl=ca&sa=X&ei=T9UGVZTIDsqrafe5gdAH&ved=0CB8Q6AEwA#v=onepage&q=tomas%20rigualt&f=false

Bonet i Baltà, J. (1984). *L'Església catalana de la Il·lustració e la Renaixença*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Concretament el paràgraf on es descriu breument qui va ser Tomàs Rigualt, pàg. 204 nota 88 [Consulta: 17 de març de 2015].

- http://arnauestella.weebly.com/uploads/2/8/7/6/28762133/ponencia_rectorologi_de_la_parroquia_de_santa_magdalena_de_bonastre_i_construccio_de_lactual_esglesia_i_campanar.pdf .

Vilaseca i Figueres, J. Ponència: *Rectorologi de la Parròquia de Sta. Magdalena de Bonastre i construcció de l'actual església i campanar (1832-1906)*, Associació Cultural Bon-Astre, Jornades "Arnau Estella" d'estudis bonastrencs. Molt interessant, aquesta, per determinar la trajectòria de Rigualt. [Consulta: 17 de març de 2015]:

De qui sí que hem pogut recollir abundant informació és del Rd. Tomàs Rigualt Soler (1873-1883).

Nasqué al Vendrell el 4 d'agost de 1849, estudià el batxillerat i des [del] 1867 a 1873 Teologia i Moral, privadament, sent ordenat sacerdot el 27 d'abril de 1873 a Itàlia. Un mes després de la seva ordenació tornà de Roma i començà el seu ministeri sacerdotal a la seva diòcesi de Barcelona. De moment s'instal·là al Vendrell en un dels moments més moguts del segle XIX, i havent quedat vacant la Parròquia de Bonastre, i davant la dificultat de proveir-la per la repugnància en aquelles hores d'inseguretat a traslladar els sacerdots a les parròquies rurals, a proposta de l'arxiprest d'El Vendrell fou nomenat encarregat i després regent de Bonastre. Fou molt ben rebut contrastant el seu optimisme i joventut amb el pessimisme regnant en aquells temps difícils. En un escrit redactat per ell mateix donava aquesta impressió sobre el seu ministeri pastoral a Bonastre:

“Regenté la Parroquia durante diez años y cuatro meses, primero como regente y después como párroco, constantemente, a pesar de la guerra y de la peste. En los últimos años de mi estancia invertí más de mil duros de mi peculio en la reedificación del campanario; con la cooperación de los fieles hice decorar la Iglesia, rebozándola por la parte de fuera. Se construyeron dos altares, con un coste de más de siete cientos duros. Logré que todas las familias del pueblo rezaran cada día el santo rosario e instituí el Rosario de la Aurora.”

L'any 1876, a la pàgina 137 del llibre de l'església (destruït) s'hi consignaren les partides que es pagaren per a la (re)construcció del campanar. Hi constaven set dates per a la preparació de materials per a l'obra. Entre els mesos de març a juny, es pagà la llenya, pedres de calç, s'arreglà el forn, els homes que feien la calç i la seva manutenció, l'arena i els 4.000 maons.

(La quantia monetària de l'obra es pot veure en la meva publicació de les *NOTES HISTÒRIQUES SOBRE L'ESGLÉSIA I CAMPANAR DE LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA MAGDALENA DE BONASTRE*, 1993).

“En el pueblo de Bonastre, a las seis de la tarde del día venticuatro del mes de julio del año de la Natividad de Nuestro Señor Jesucristo mil ochocientos setenta y ocho...” així comença l'acta de la solemnitat celebrada a Bonastre el segle XIX, i que segurament féu època. Es tracta de la gran festa de la benedicció de les noves campanes i la seva col·locació. D'aquest acte, com diu el cronista al final de la ressenya, l'Ajuntament acordà aixecar acta “ad perpetuam memoriam”, amb la intenció de treure'n còpia per a l'Arxiu Parroquial. Presidiren l'acte el Rd. Tomàs Rigualt, ecònom de l'Església Parroquial, l'alcalde D. Juan Domingo i el jutge Municipal D. Ramon Godall, seguit de moltes personalitats veïnes i de fora. Com que creïem que era molt important pels detalls que s'expliquen de la festa, i també per veure les famílies influents al poble, el juliol de 2003, amb motiu de celebrar-se el 125è aniversari de la benedicció i col·locació de les campanes, vaig publicar el llibre amb el mateix títol, on hi ha transcrits tots els actes que s'hi celebraren aquell dia.

L'any 1883, mossèn Rigualt marxà de Bonastre per haver-lo nomenat Oficial de la secretaria de Càmera del Bisbat de Barcelona i Beneficiat de Santa Maria del Mar.

- Arxiu parroquial de Santa Maria del Mar: contacte sobre documentació sobre Tomàs Rigualt durant la seva estada allà com a prevere.
RESULTAT:
Tota documentació relativa a l'època de tombants del segle XX es troba dipositada a l'Arxiu Diocesà de Barcelona.
- Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona: contacte sobre documentació sobre Tomàs Rigualt durant la seva estada a Bonastre com a pastor.
RESULTAT:
Tota documentació relativa a l'època de tombants del segle XX es troba dipositada a l'Arxiu Diocesà de Barcelona.
- Arxiu municipal de Neully-sur-seine de París: on va morir Tomàs Rigualt.
RESULTAT:
No es troba cap documentació relativa a la defunció.
- Cerca a internet sobre els remitents de les altres cartes que em va procurar l'Albert Arribas: Medir Carbonell Oliva, José Roig i Manuel Casellas.
RESULTAT: cap dada. Tal com expresso en el meu dietari, “sembla ser que aquestes persones no tenen rastre en el meravellós món internàutic, o sigui que crec que hauré de mirar d'esbrinar la seva relació amb Guimerà a través de la nova revisió de la documentació de què disposa la Biblioteca de Catalunya, així com d'altres biografies d'Àngel Guimerà”.
- Arxiu Diocesà de Barcelona: visita in situ per explorar la documentació sobre Tomàs Rigualt.
RESULTAT:
L'única documentació que hi ha fa referència a documents impersonals, no hi ha cap carta particular. Tot i així trobo els següents documents interessants:
 - Carta de Felip Mercadé adreçada a l'arquebisbe informant de la mort de Tomàs Rigualt a l'asil de Neully en data 29 de gener del 1904.
 - Carta de Tomàs Rigualt sol·licitant permís, per motius de salut, per viatjar al manantial de Neully, en data 3 de setembre de 1898.
 - Carta de Tomàs Rigualt sol·licitant permís, per motius de salut, per viatjar per Espanya i l'estranger, en data 6 de juliol del 1899.
 - Carta de Tomàs Rigualt sol·licitant permís, novament, per motius de salut, per viatjar per Espanya i l'estranger, en data 20 de juliol del 1903.

- Carta de Tomàs Rigualt sol·licitant una documentació (“letras comendaticias”), des de París, en data 27 de setembre del 1903.
- Biblioteca de Catalunya: visita in situ per explorar la documentació del Fons Àngel Guimerà.

RESULTAT:

A part de les cartes que van iniciar aquesta recerca, trobo les següents missives d'interès:

- Carta de Tomàs Rigualt, sense datar.
Fent referència a un possible conflicte entre ells dos:

Àngel, si quieres leer este papel léelo, no es satisfacción ninguna, solo sí que antes de volver a verte quisiera saber si lo que [ha] sucedido ha bastado para desamistarnos, si es así, te doy mil gracias por los favores recibidos y..... mi adiós Àngel. T. Rigualt.

- Carta de Tomàs Rigualt, sense datar.
Molt curiosa i en català, sembla que potser hagués estat escrita quan Rigualt era més jove i no religiós, en la qual demana a Guimerà que li entregui una missiva a una tal Toneta d'Arbós, de qui està “tan i tan anemorat”.
- Carta de Tomàs Rigualt, sense datar.
Escriu des del despatx d'un tal Andreu. I que acomiada dient “de tu amigo que de veras te ama y de corazón te aprecia”.
- Carta de Joseph Thomas⁹, en data 24 d'abril de 1871.
Comença disculpant-se per no haver escrit abans, i fa comparacions exageradament romàntiques que podrien ser indicatives d'una particular relació amb Guimerà:

Benvolgut amic: Heu tal volta cregut que el no escriure'ns hagi sigut perquè de vos m'hagi oblidat? Si ho heu cregut, destorneu prompte dit pensament, puig que no ha sigut aquesta la causa. Com oblidar-vos podria vivint com vivien vostres grats records en ma pensa? Com pot oblidar lo verdader amant les tendres i dolces paraules d'amor que expiren dels llavis de l'estimada? Com, les ditxoses hores que junts i apropet l'un de l'altre passaven, creuant-se les mirades i somrient amb goig i el cor ple de gaubansa, ensems exclamaven tan sols “jo t'estimo”? No és veritat car amic Àngel que no és possible oblidar lo que acabo de dir-vos? Doncs pensau que tampoc ho és en vostra persona respecte de mi i que l'amistat que en vós he posada és i serà tan pura i eterna, com pura i eterna serà la llum del sol.

- Una carta de José Roig, sense datar.

⁹ Es desconeix qui va ser.

Pel contingut sembla que eren companys d'estudi. A la carta es parla de la relació de Guimerà amb la vendrellenca Marieta, "que sigues muy bien con Marieta y su madre (a quién tanto adoras)... Saluda de mi parte a tu querida Marieta".

- Diferents missives de José Roig i Francesc Ubach¹⁰ sense datar. Permeten traçar que Rigualt sobretot va tenir relació amb Guimerà a l'entorn del 1871, un any després del trencament amb Marieta.

- Cerca a internet de correspondència d'Àngel Guimerà que pugui estar a la venda.

RESULTAT:

Cap document o informació.

El temps dedicat a la recerca no ha tingut una freqüència constant diària, atès que la investigació en si ha requerit moltes hores en el moment d'adreçar-me als centres de documentació així com en la cerca per internet i per tant, depenent de la tasca, una setmana s'hi han dedicat més hores o menys. Les pràctiques es van iniciar el 25 de febrer de 2015 i van acabar el 26 de juny de 2015, en un règim de semipresencialitat i una dedicació total de 100 h.

El resultat de la recerca feta es pot dir que en conjunt ha tingut uns fruits concrets: s'ha pogut fer un buidat de les cartes del Fons Àngel Guimerà de la Biblioteca de Catalunya, d'on han sortit algunes missives amb contingut sospitós respecte a les inclinacions amoroses del vendrellenc, especialment les enviades per Tomàs Rigualt, Manuel Casellas, Joseph Thomas i José Roig, i també s'ha pogut traçar l'itinerari professional de Rigualt a partir de la documentació diocesal que se'n conserva. Ha mancat, però, poder esbrinar qui són alguns dels remitents i quin paper han jugat en la vida de Guimerà, però no ha estat tant per manca de temps com per de recursos i possibilitats de trobar més informació. Finalment, cal dir que la principal línia d'investigació que es podria seguir si la recerca continués és mirar de trobar les cartes que Guimerà adreçà a aquests destinataris.

¹⁰ Antic professor o company d'estudi.

2. CONTINGUT VALORATIU

2.1. Anàlisi de les actuacions i valoració personal de la feina desenvolupada

2.1.1. Valoració general i valoració particular de cadascuna de les tasques

- Valoració general de les pràctiques:
 1. Temàtica i àmbit en què s'han realitzat: les pràctiques al TNC s'han centrat en l'Epicentre Àngel Guimerà, el que ha permès investigar al voltant d'aquesta figura literària. El fet que concretament s'hagi acotat en una recerca sobre la vida personal de l'autor ha focalitzat el treball indiscutiblement sobre aquesta temàtica. Han sigut, doncs, unes pràctiques de recerca molt orientades a un tipus de tasques de documentació i investigació d'arxius, bases de dades i fonts d'informació.
 2. Valoració d'expectatives i resultats: tot i ser conscient que era difícil fer cap troballa que pogués provar definitivament la tesi de punt de partida de la recerca, això és la sospita d'homosexualitat de Guimerà, el cert és que les expectatives eren altes, sobretot seguint la pista de Tomàs Rigualt, del qual hi havia possibilitats de trobar les cartes enviades per Guimerà. El cert, però, és que la recerca s'ha acotat molt i per tant es pot dir que quasi s'ha trobat tot el que es podia trobar. En aquest sentit les cartes recopilades permeten establir, d'una banda, la relació amb Maria Rubió i Rabassó "Marieta", i de l'altra recolzar les sospistes d'homosexualitat en diferents interlocutors.
 3. Dificultats trobades: la principal dificultat ha sigut la cerca d'informació d'alguns dels remitents, de qui no s'ha pogut saber res. També poder establir la data d'algunes cartes que no en duen. La lectura de la caligrafia ha sigut complicada a vegades. En canvi l'accés als arxius i centres de documentació ha sigut molt fàcil i clara, especialment a l'Arxiu Diocesà de Barcelona i la Biblioteca de Catalunya.
 4. Aprenentatges generals assolits: a banda de l'evident ampliació del coneixement sobre la vida personal de Guimerà, s'ha treballat molt en la recerca de documentació i la posterior plasmació d'aquesta en el TFG.
- Valoració concreta:

1. Contextualització: ha permès situar-se en el que ja s'ha publicat sobre la biografia de Guimerà, així com llegir algunes de les obres on s'hi poden trobar més trets de sospita.
2. Investigació a internet: va permetre recollir informació sobre Tomàs Rigualt i la seva trajectòria com a eclesiàstic. Per la banda d'Àngel Guimerà, a part de la consulta del fons de la Biblioteca de Catalunya, no s'ha aconseguit informació rellevant.
3. Investigació telefònica: ha permès descartar centres a visitar i situar la recerca sobre Tomàs Rigualt exclusivament a l'Arxiu Diocesà de Barcelona.
4. Investigació a l'Arxiu Diocesà de Barcelona: ha sigut exitosa també per traçar més minuciosament el recorregut de Rigualt, així com documentar lloc i dia de la seva mort. No s'ha trobat cap nou document o carta referent a Guimerà.
5. Investigació a la Biblioteca de Catalunya i immersió en l'Arxiu Guimerà: ha sigut profitosa en l'observació de les cartes rebudes que se'n conserven, d'on s'han extret missives amb contingut que referma la sospita sobre la vida amorosa de Guimerà i també on es parla de la relació amb Maria Rubió i Rabassó "Marieta".

2.1.2. Anàlisi i valoració de les competències específiques assolides

Abans que res cal esmentar que les pràctiques es van realitzar al mateix temps que l'assignatura *La representació teatral*, entenent que aquesta podia ser profitosa per al TFG al TNC. Dit això, les competències assolides són:

- *Comparar i relacionar models i posicions teòriques diferents dintre de la disciplina, fer-ne un ús productiu i respectar la pluralitat d'aproximacions teòriques i metodològiques als objectes d'estudi.*
Com a punt de partida ha calgut ampliar el coneixement sobre la figura d'Àngel Guimerà: explorant la seva vida personal, al mateix temps que aquest fet ha repercutit en un major coneixement de l'obra literària. S'ha fet una lectura prèvia de biografies d'Àngel Guimerà i s'ha conclòs que el tema de la sexualitat de Guimerà o no s'ha tractat per omissió voluntària o perquè no hi ha hagut una iniciativa d'investigació profunda.
- *Capacitat per a contextualitzar en diferents camps de coneixement la producció intel·lectual pròpia, ja sigui amb vocació acadèmica, artística o divulgativa.*

El resultat de la investigació s'ha hagut de posar en dos formats diferents: la memòria del TFGI, més creativa i personal, i el treball final del TFGII, de caire més acadèmic.

- *Cerca, gestió i ús de la informació. Cercar informació i gestionar fonts documentals de manera eficaç i eficient. Comprendre i conceptualitzar la informació, organitzar-la, classificar-la, indexar-la, titular-la, resumir-la, extreure la informació que és pertinent per a un context especificat i crear compendis a partir de múltiples fonts i documents.*

Aquesta és la competència més assolida en aquest TFG. La recerca en diferents fons documentals i centres ha hagut de ser planificada prèviament per acotar l'àmbit que s'investigava. Així mateix, una vegada executada la recerca ha calgut fer una tria entre allò essencial per al tema investigat, així com d'altres documents que poguessin aportar pistes per a noves vies de recerca. Finalment ha calgut fer una classificació de la documentació trobada, una anàlisi del contingut i una conclusió respecte a l'àmbit acotat.

- *Planificar l'estudi i gestionar el temps de manera que l'activitat acadèmica sigui compatible amb altres activitats i responsabilitats. Treballar i aprendre de manera autònoma, i decidir amb criteri propi les estratègies per assolir els objectius previstos.*

Certament aquesta ha sigut una de les competències més assolides també, no només per a aquesta assignatura sinó en l'estudi en general a la UOC. Realitzar un calendari personal de tasques a fer, determinar el temps que necessitaria cada part de la recerca així com de la redacció de la memòria han sigut qüestions diàries i importantíssimes per a l'èxit de les pràctiques.

- *Expressió oral i escrita per la vida acadèmica i professional: Produir textos orals i escrits clars, cohesionats i estructurats adequadament, a partir d'uns paràmetres especificats, tot adaptant-los a un registre predeterminat, social o professional, i a les necessitats i característiques del futur receptor. Utilitzar correctament la bibliografia pertinent, citar adequadament les fonts mitjançant l'ús coherent de les convencions bibliogràfiques establertes i integrar les citacions a la pròpia argumentació.*

Aquesta competència cal aplicar-la exclusivament a la redacció d'aquest TFGII, no a les pràctiques en si. En aquest cas, dins de l'estructura concreta que té un text de treball de fi de grau, s'ha hagut de treballar força el que són les citacions de les cartes així com la bibliografia correctament indicada segons les normes. Com que s'ha decidit transcriure les cartes originals, aquesta ha sigut una tasca nova en la qual ha calgut consultar indicacions normatives sobre com fer-ho. A més, en optar finalment per un treball híbrid entre memòria de pràctiques i investigació, ha calgut treballar més l'estructura d'alguns punts.

2.1.3. Aportació i valor afegit que ha ofert l'Helena Martínez Guimet

Tenint en compte que les pràctiques s'han realitzat sobretot fora del centre i que la investigació s'ha efectuat en solitari, és difícil determinar cap aportació o valor afegit

en l'organització del TNC, en el departament contactat o en les rutines de treball. Però sí que el fruit de la recerca ha tingut les següents aportacions:

- Qüestió sobre la sexualitat de Guimerà: s'ha aportat nova documentació a la recerca, sobretot destacada pel que fa a cartes de l'Arxiu Guimerà sobre individus de la vida de l'autor involucrats en les suposicions sexuals. Així mateix s'ha contrastat la inexistència de documentació en determinats centres i espais com ara la recerca internàutica.
- Contribució amb la investigació en la recopilació de documentació per a desenvolupar l'Epicentre Àngel Guimerà de la temporada 2015/16 i les possibles publicacions que se'n derivin.

2.2. Propostes de millora

Les pràctiques realitzades, tal com s'ha especificat en els apartats anteriors, s'han centrat exclusivament en la recerca per internet i a arxius sobre documentació relacionada amb la línia indicada per l'Albert Arribas. En tractar-se d'unes pràctiques globalment virtuals, tampoc s'ha tingut contacte amb cap persona més de l'entitat ni tampoc s'ha conegut el funcionament del departament ni del teatre en general.

Les meves propostes de millora en aquest sentit van en dues direccions:

- La temàtica: el TFG modalitat pràctiques escollit estava emmarcat en l'àmbit de Literatura, a l'escollir *TNC: Epicentre Àngel Guimerà* esperava que les tasques estiguessin més relacionades amb la representació teatral de les obres de l'autor vendrellenc, i per tant que la investigació hagués anat més orientada en aquest sentit. De cara a futures noves pràctiques amb aquesta institució miraria d'acotar més la temàtica abans de matricular-se, o que les tasques que l'estudiant de la UOC hagi de fer puguin estar certament més relacionades amb l'entitat i la seva particularitat: un teatre.
- La relació: tot i tractar-se de pràctiques d'una modalitat semipresencial, seria interessant situar l'estudiant en l'estructura i organització de l'entitat, fent-lo coneixedor/a dels diferents departaments i del personal que hi treballa.

3. CONCLUSIONS

3.1. Conclusions de la recerca

Tenint present, doncs, les dades conegudes fins ara sobre la possible homosexualitat de Guimerà i partint tant del document facilitat pel TNC com de la lectura de les cartes i altra documentació més amunt esmentada, puc concloure que no hi ha una evidència clara que en permeti tenir una seguretat rotunda, però sí que les sospites es refermen amb contingut específic de les cartes. I al mateix temps també es confirma la relació amb Maria Rubió i Rabassó, “Marieta”.

A partir de les cartes llegides s’ha pogut establir, doncs, la relació de Guimerà amb “Marieta”. L’única que fins ara s’ha tractat en les biografies de Guimerà. Així ho aporten les dades trobades a les cartes de Tomàs Rigualt i José Roig, a part de les de P. Palau i Antoni Listeré¹¹. A més ha permès traçar com la relació es va truncar a l’entorn del 1870.

Les cartes que refermen les sospites sobre l’homosexualitat de Guimerà tenen tres remitents diferents:

- Tomàs Rigualt: a part d’una amistat que sembla que es remunta des d’abans que Rigualt marxés a la parròquia de Santa Maria del Mar, dues cartes tenen contingut que referma una suposada relació. D’una banda la que el cita a casa seva i de l’altra la que es disculpa per algun conflicte intens.
- Manuel Casellas: a la carta aportada es parla d’un possible home de l’interès de Guimerà que va regalant “retratos a todos”.
- Joseph Thomas: l’alt contingut amorós de les metàfores que empra per a disculpar-se per no escriure abans a Guimerà, tant podrien ser fruit de l’exageració epistolar pròpia de l’època com d’una evidència de relació.

Pel que fa a la missiva amb les inicials “C. A.”, que signen una carta inclosa dins d’una altra de Rigualt amb un joc entre “candelas” i “angelitos” que sembla remetre directament als noms dels dos interlocutors, tot i que no se’n pot confirmar l’autoria, segons l’inventari de la Biblioteca de Catalunya correspondria a Maria Rubió i Rabassó, que també s’anomenaria “la Candelas”.

D’altra banda cal dir que hi ha unes línies de recerca que no han fructificat, com són esbrinar qui són alguns dels noms citats a les cartes i remitents sense pistes. Tot i que sobre Tomàs Rigualt s’ha pogut obtenir força documentació i que José Roig per les cartes sembla que era un company d’estudi, no s’ha aconseguit establir qui van ser Manuel Casellas, Joseph Thomas o els citats Andreu i Isidro, entre d’altres. I, és clar, una de les

¹¹ Sobre aquests dos darrers no s’aporten transcripcions de les cartes per ser suficient la selecció indicada en l’inventari del Fons Guimerà de la Biblioteca de Catalunya (vegeu annex 3).

principals mancances de la recerca ha sigut poder trobar la correspondència de Guimerà als diferents remitents.

És clar, doncs, que la sospita sobre l'homosexualitat seguirà sent un enigma sense resoldre a menys que es trobin noves dades, com ara cartes que Guimerà escribís amb contingut amorós o noves missives més explícites adreçades al vendrellenc.

3.2. Conclusions de les pràctiques

La recerca en si ha sigut molt emocionant: poder consultar els arxius i “tocar paper antic” m’ha transportat en certa manera al passat, sobretot imaginant el moment en què Guimerà llegia les cartes rebudes. La redacció de la memòria ha sigut també molt profitosa ja que ha permès posar en clar i en ordre els resultats de la recerca.

Cal dir, però, que en conjunt, tot i que la tasca encomanada d’investigar ha estat apassionant, el resultat no ha sigut massa confortant. És clar que era difícil fer algun descobriment de documentació inèdita.

D’altra banda, respecte al que m’esperava de les pràctiques al TNC, les expectatives eren que tinguessin més relació amb l’obra literària de Guimerà, això s’hagués adequat més al que jo suposava d’aquesta modalitat de TFG. Però trobo molt encertada la possibilitat de fer pràctiques en una entitat cultural com el TNC, és una gran oportunitat per conèixer de primera mà el funcionament d’aquest tipus d’institucions i al mateix temps permet posar-se en situació “professional”. Potser caldria plantejar-se introduir en certa manera les millores proposades en l’apartat anterior per tal que poguessin ser més profitoses, sobretot pel que fa al contacte amb l’entitat.

4. BIBLIOGRAFIA I FONTS

4.1. Bibliografia

- Bonet i Baltà, J. (1984). *L'Església catalana de la Il·lustració e la Renaixença*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Fàbregas, X. (1971). *Àngel Guimerà, les dimensions d'un mite*. Barcelona. Edicions 62.
- Junyent, J. M. (1968). *Àngel Guimerà. Vida i Obra (1845-1924). Assaig críticobiogràfic*. Barcelona. Editorial Millà.

Pàgines web

- Web del Teatre Nacional de Catalunya. <http://www.tnc.cat>
- Web de la casa museu Àngel Guimerà d'El Vendrell. <http://www.elvendrell.net/la-vila/cultura/casa-museu-angel-guimera-old/casa-museu-angel-guimera>
- Vilaseca i Figueres, J. Ponència: *Rectorologi de la Parròquia de Sta. Magdalena de Bonastre i construcció de l'actual església i campanar (1832-1906)*, Associació Cultural Bon-Astre, Jornades "Arnau Estella" d'estudis bonastrencs (27 abril 2014) [en línia]
http://arnauestella.weebly.com/uploads/2/8/7/6/28762133/ponencia_rectorologi_de_l_a_parroquia_de_santa_magdalena_de_bonastre_i_construccio_de_lactual_esglesia_i_campanar.pdf

Guies i documents per a l'elaboració del TFG així com per establir les competències adquirides

- Domènech i Bagaria, O., Iribarren i Donadeu, T. i Puigdevall i Serralvo, M. (2012). *Guia per a l'elaboració del TFG*. UOC.
- Estivill, A. i Urbano, C. (1997). *Com citar recursos electrònics*. Escola Universitària Jordi Rubió i Balaguer de Biblioteconomia i Documentació. [en línia. Versió 1.0.] <http://www.ub.edu/biblio/citae.htm>
- Martínez-Gil, V. (coord.); Cerdà Subirachs, J. [et al.] (2013). *Models i criteris de l'edició de textos*. Barcelona. UOC.
- *Criteris lingüístics*. Web del Servei Lingüístic de la UOC. [en línia]

<http://www.uoc.edu/serveilinguistic/criteris/ortografia/criteris.html>

4.2. Fonts

Arxius i bases de dades

- Fons Àngel Guimerà de la Biblioteca de Catalunya. In situ: caixes 31, 33, 34 i 35, i també en línia: <http://mdc.cbuc.cat/cdm/search/collection/fpguimera>
- Carpeta referent a Tomàs Rigualt de l'Arxiu Diocesà de Catalunya: ref^a C. 5/224
- Llistat facilitat pel TNC del resultat de la recerca a Internet sobre l'homosexualitat de Guimerà [[annex 2](#)]
- Inventari facilitat pel TNC sobre la correspondència de Guimerà [[annex 3](#)]

5. ANNEXOS

5.1. Memòria escrita durant el primer semestre de TFG

**TFG I – MODALITAT PRÀCTIQUES: *EPICENTRE ÀNGEL GUIMERÀ AL TNC*
AUTORA: HELENA MARTÍNEZ GUIMET. ANY ACADÈMIC 2014/15-2**

Tutor del TNC: Albert Arribas

Tutor de la UOC: Roger Canadell

Consultor de l'assignatura *TFG I. Literatura i cultura*: Josep Soler Carbonell

25 de febrer

Comença el curs. Mentre espero la trobada amb l'Albert Arribas, tutor del TNC, faig una preparació de la informació prèvia que considero útil i necessària consultar. A grans trets, per iniciar-me en el treball que hauré de desenvolupar:

- exploració per la web del TNC observant l'estructura organitzativa i especialment l'apartat dedicat als epicentres patrimonials: la seva concepció i l'explicació dels dos anys anteriors, *Epicentre Pitarra* i *Epicentre L'origen de l'oblit. El teatre català durant el primer franquisme*.

5 de març

Contacto amb l'Albert Arribas (d'ara endavant només Albert), concretem una reunió pel dia 10 per tal de parlar del TFG i com s'orientaran les pràctiques.

10 de març

La meua trobada amb l'Albert m'engresca d'allò més! Em comenta la funcionalitat dels Epicentres Patrimonials del TNC: redescobrir figures/períodes importants del teatre amb una nova aproximació biogràfica que es construeix a partir d'una recerca en tot el que ha perdurat. Per tant tot i que es dóna importància a la bibliografia específica ja publicada, encara en té més la indagació en documents personals que potser s'han deixat de banda, volgudament o sense intencionalitat.

Pel que fa a la meua recerca, corresponent a l'Àngel Guimerà, una part d'aquesta es vol orientar a la seva vida personal i la sospita d'homosexualitat que sempre ha planat però que no s'ha concretat específicament de moment ens els estudis que s'han fet fins ara. Les seves obres mostren certs trets que podrien intuir-se com a "simptomatologia" d'aquesta lluita interior que suposadament podia viure Àngel Guimerà. L'Albert m'indica una descoberta important que l'equip del TNC ja ha fet en una de les cartes personals que es guarden a la Biblioteca de Catalunya. Una missiva que li adreça el Rd. Tomàs Rigualt Soler (1873-1883) fa intuir entre línies una possible relació amorosa amb Guimerà.

Així doncs, la meua recerca tractarà, de moment, de seguir la pista d'aquesta carta, així com d'altres que també apunten alguna incògnita, per mirar de trobar alguna dada de la vida de Guimerà encara no determinada.

12 de març

Llegeixo amb atenció i força dificultat per la seva caligrafia les cartes que l'Albert m'ha proporcionat com a punt de partida de la investigació:

- Carta de Medir Carbonell i Oliva sense datar
- Carta de Tomàs Rigualt sense datar
- Carta de Manuel Casellas en data 8/09/1862
- Carta de Manuel Casellas en data 23/08 (sense any)
- Carta de Manuel Casellas en data de 1864
- Carta de José Roig en data 29/03/1870
- Carta de José Roig en data 28/05/1870

Decideixo començar l'exploració per la pista de la carta de Tomàs Rigualt, per ser la més clara en una suposada relació de caire amorós que pogués tenir amb Guimerà. I perquè tot fent una primera recerca sobre la resta dels emissors de les missives, en una primera mirada resulta força infructuosa trobar-ne dades.

13 de març

Avui he decidit que un bon primer pas també era documentar-me tant com pugui sobre les biografies i estudis d'obra que hi pugui haver de Guimerà. Faig una cerca bibliogràfica al CCUC a través de la biblioteca virtual de la UOC. I de totes les entrades escullo les següents:

- **Angel Guimerà : vida i obra (1845-1924) : assaig crític-biogràfic / Josep Maria Junyent**
- **Àngel Guimerà, les dimensions d'un mite / Xavier Fàbregas**

Sol·licito els llibres a través del préstec de la UOC.

També faig una primera recerca per internet sobre centres on puguin tenir informació i documentació sobre Guimerà i resulten clars aquests dos:

- El fons de la Biblioteca de Catalunya, d'on han sortit les missives:
<http://www.bnc.cat/fons/inventaris/smanuscrits/guimera/guimera.pdf>
- La casa museu Àngel Guimerà d'El Vendrell. Actualment es troba en obres, tal com ja sabia, però de totes maneres parlant amb l'Albert considerem que estaria bé contactar-hi per tal de mirar d'esbrinar si s'hi pot anar igualment o si es pot consultar la documentació que conserven: <http://www.elvendrell.net/la-vila/cultura/casa-museu-angel-guimera-old/casa-museu-angel-guimera>

A part li demano a l'Albert el llistat dels centres on s'ha buscat documentació de Guimerà, que em resultarà força necessari per a iniciar la recerca, i que ell em va comentar que tenia disponible.

17 de març

Avui he decidit fer una primera exploració per internet sobre Tomàs Rigualt. Resulta certament difícil perquè no es troba gaire cosa, però al mateix temps faig troballes interessants de a quines portes picar a partir de l'itinerari vital de Rigualt.

- https://books.google.es/books?id=pRrWclriXjcC&pg=PA204&lpg=PA204&dq=tomas+rigualt&source=bl&ots=qKYT9GBZSk&sig=HPEvy1EI8nReRfY_Z-obR1ZOnz8&hl=ca&sa=X&ei=T9UGVZTIDsqrafe5gdAH&ved=0CB8Q6AEwAA#v=onepage&q=tomas%20rigualt&f=false

Bonet i Baltà, J. (1984). *L'Església catalana de la Il·lustració e la Renaixença. Montserrat*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Concretament el paràgraf on es descriu breument qui va ser Tomàs Rigualt, pàg. 204 nota 88 [Consulta: 17 de març de 2015].

- http://arnauestella.weebly.com/uploads/2/8/7/6/28762133/ponencia_rectorologi_de_l_a_parroquia_de_santa_magdalena_de_bonastre_i_construccio_de_lactual_esglesia_i_campanar.pdf

Vilaseca i Figueres, J. Ponència: *Rectorologi de la Parròquia de Sta.Magdalena de Bonastre i construcció de l'actual església i campanar (1832-1906)*, Associació Cultural Bon-Astre, Jornades "Arnau Estella" d'estudis bonastrencs. Molt interessant, aquesta, per determinar la trajectòria de Rigualt. [Consulta: 17 de març de 2015]:

De qui sí que hem pogut recollir abundant informació és del Rd. Tomàs Rigualt Soler (1873-1883).

Nasqué al Vendrell el 4 d'agost de 1849, estudià el batxillerat i des [del] 1867 a 1873 Teologia i Moral, privadament, sent ordenat sacerdot el 27 d'abril de 1873 a Itàlia. Un mes després de la seva ordenació tornà de Roma i començà el seu ministeri sacerdotal a la seva diòcesi de Barcelona. De moment s'instal·là al Vendrell en un dels moments més moguts del segle XIX, i havent quedat vacant la Parròquia de Bonastre, i davant la dificultat de proveir-la per la repugnància en aquelles hores d'inseguretat a traslladar els sacerdots a les parròquies rurals, a proposta de l'arxiprest d'El Vendrell fou nomenat encarregat i després regent de Bonastre. Fou molt ben rebut contrastant el seu optimisme i joventut amb el pessimisme regnant en aquells temps difícils. En un escrit redactat per ell mateix donava aquesta impressió sobre el seu ministeri pastoral a Bonastre:

"Regenté la Parroquia durante diez años y cuatro meses, primero como regente y después como párroco, constantemente, a pesar de la guerra y de la peste. En los últimos años de mi estancia invertí más de mil duros de mi peculio en la reedificación del campanario; con la cooperación de los fieles hice decorar la Iglesia, rebozándola por la parte de fuera. Se construyeron dos altares, con un coste de más de siete cientos duros. Logré que todas las familias del pueblo rezaran cada día el santo rosario e instituí el Rosario de la Aurora."

L'any 1876, a la pàgina 137 del llibre de l'església (destruït) s'hi consignaren les partides que es pagaren per a la (re)construcció del campanar. Hi constaven set dates per a la preparació de materials per a l'obra. Entre els mesos de març a juny, es pagà la llenya, pedres de calç, s'arreglà el forn, els homes que feien la calç i la seva manutenció, l'arena i els 4.000 maons.

(La quantia monetària de l'obra es pot veure en la meva publicació de les *NOTES HISTÒRIQUES SOBRE L'ESGLÉSIA I CAMPANAR DE LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA MAGDALENA DE BONASTRE*, 1993).

"En el pueblo de Bonastre, a las seis de la tarde del dia venticuatro del mes de julio del año de la Natividad de Nuestro Señor Jesucristo mil ochocientos setenta y ocho..." així comença l'acta de la solemnitat celebrada a Bonastre el segle XIX, i que segurament féu època. Es tracta de la gran festa de la benedicció de les noves campanes i la seva col·locació. D'aquest acte, com diu el cronista al final de la ressenya, l'Ajuntament acordà aixecar acta "ad perpetuam memoriam", amb la intenció de treure'n còpia per a l'Arxiu Parroquial. Presidiren l'acte el Rd. Tomàs Rigualt, ecònom de l'Església Parroquial, l'alcalde D. Juan Domingo i el jutge Municipal D. Ramon Godall, seguit de moltes personalitats veïnes i de fora. Com que creïem que era molt important pels detalls que s'expliquen de la festa, i també per veure les famílies influents al poble, el juliol de 2003, amb motiu de celebrar-se el

125è aniversari de la benedicció i col·locació de les campanes, vaig publicar el llibre amb el mateix títol, on hi ha transcrits tots els actes que s'hi celebraren aquell dia.

L'any 1883, mossèn Rigualt marxà de Bonastre per haver-lo nomenat Oficial de la secretaria de Càmera del Bisbat de Barcelona i Beneficiat de Santa Maria del Mar.

19 de març

L'Albert em fa arribar la documentació de què fins ara disposa el TNC en la recerca. Tres documents que són interessantíssims:

- La ponència sobre el rectorologi de la parròquia de Santa Magdalena de Bonastre i construcció de l'actual església i campanar, que ja havia trobat en la recerca del 17 de març.
- Un llistat força exhaustiu de bibliografia del debat sobre l'homosexualitat de Guimerà. [\[annex 2\]](#)
- Inventari detallat sobre la correspondència de Guimerà cercada a l'Arxiu Històric de Barcelona i a la Biblioteca de Catalunya (arxiu que vaig trobar inventariat a grans trets el 13 de març). [\[annex 3\]](#)

20 de març

La biblioteca de la UOC m'informa que té disponibles els dos llibres sol·licitats. Visca! Sóc fora de viatge fins al 23 però tinc moltes ganes de poder-los recollir i llegir ben atentament.

25 de març

Recullo els llibres de la UOC. Començo la lectura i repasso el document 2 del TNC que m'ha tramès l'Albert.

26 de març

Ara que ja tinc una base documental extensa d'on partir, esquematitzo els propers passos de la recerca per tal de dur-los a terme passat Setmana Santa. Mentrestant, aniré llegint els llibres i fent més recerca que pugui ampliar el segon document del TNC.

Aquests són:

- Anar a la Biblioteca de Catalunya i explorar altra vegada l'arxiu de Guimèra de què disposen.
- Contactar amb el Museu Guimerà d'El Vendrell per si és consultable la documentació que guarden.
- Contactar amb l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona per si guarden informació de quan Tomàs Rigualt estava a la parròquia de Bonastre.
- Anar a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria del Mar, on estigué Tomàs Rigualt, per tal de saber si conserven documentació d'aquest.
- Mirar de contactar amb l'arxiu de Neully de París, localitat on morí Tomàs Rigualt, per veure si disposen d'informació sobre la seva estada allà.

8 d'abril

Prosegueixo amb la lectura d'un dels llibres que he sol·licitat en préstec a la UOC: *Àngel Guimerà: vida i obra (1845-1924). Assaig crític-biogràfic*, de Josep Maria Junyent. Tot i que és força superficial pel que fa a vida i obra de Guimerà, el cert és que aporta interessants fotografies i no deixa de ser una aproximació que indica alguns noms de persones relacionades amb el dramaturg i poeta.

Inicio paral·lelament la lectura de l'altre llibre: *Àngel Guimerà, les dimensions d'un mite*, de Xavier Fàbregas. Aquest sembla més complet que l'anterior, i a part de la biografia conté una anàlisi extensa de l'obra que crec que és força òptima per entendre els punts comuns en la seva producció.

9 d'abril

He mirat de contactar amb el telèfon del Museu Guimerà, actualment en obres, però no ho he aconseguit.

També he trucat a l'Arxiu parroquial de Santa Maria del Mar però no m'han agafat el telèfon.

Així mateix, seguint un dels passos indicats en la recerca del dia 26 de març, localitzo l'email dels arxius municipals de Neully-sur-Seine de París. archivdoc@ville-neuillysurseine.fr

Allà contactaré per demanar si tenen cap documentació a Tomàs Rigualt. Les meves mancances en l'idioma francès fan que sol·liciti ajuda a una amiga originària d'aquell país per tal que pugui traduir la meva demanda de manera clara i entenedora!

10 d'abril

Avui he dedicat molta estona a fer una nova recerca per internet dels emissors de les altres missives que m'ha passat l'Albert: Medir Carbonell Oliva, José Roig i Manuel Casellas. Ha resultat força decebedor perquè no trobo res interessant. Sembla ser que aquestes persones no tenen rastre en el meravellós món internàutic, o sigui que crec que hauré de mirar d'esbrinar la seva relació amb Guimerà a través de la nova revisió de la documentació de què disposa la Biblioteca de Catalunya, així com d'altres biografies d'Àngel Guimerà.

D'altra banda li envio a la meva amiga francesa el text per traduir per enviar a l'arxiu municipal de Neully-sur-Seine.

14 d'abril

He contactat amb la Biblioteca de Catalunya per demanar com consultar la documentació de què disposen sobre Àngel Guimerà, que vaig trobar ja per internet en un llistat, i del qual han sorgit les cartes que l'Albert m'ha passat. Un petit contratemps, per sort, té ràpida solució: ja no disposo del carnet d'aquesta biblioteca però per internet mateix me'n faciliten un de provisional, amb el qual, m'indiquen, puc enviar la sol·licitud de les caixes que vull demanar per consultar, i així, el dia que hi vagi, ja tenir-ho a punt. Ha resultat més fàcil del que em pensava!

Finalitzo el llibre de Josep Maria Junyent i continuo amb el de Xavier Fàbregas.

Faig recerca exhaustiva sobre el segon document del TNC i veig que el debat sobre l'homosexualitat de Guimerà està molt obert i no presenta proves concluints cap a una banda ni l'altra. El que sí queda clar és que les obres dramàtiques de l'autor denoten una sèrie de trets comuns en les relacions amoroses amb certa violència passional que podrien mostrar una vida sentimental interior de lluita del seu creador.

16 d'abril

Arran de la meva recerca de fa dos dies, he decidit rellegir i llegir certes obres de Guimerà per veure aquests punts comuns passionals: de moment *Terra baixa*, *Mar i cel*, *Maria Rosa* i *La filla del mar*.

21 d'abril

Avui és un gran dia! He fet unes quantes trucades i han resultat molt profitoses:

- A l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona no conserven cap documentació referent a Tomàs Rigualt Soler, ja que en aquelles èpoques es guardava tot al de Barcelona. Em remeten allà.
- Truco immediatament a l'Arxiu Diocesà de Barcelona i una arxivera molt amable, la Gemma, m'indica que buscarà aviam quina informació tenen i m'ho comentarà. M'emociona la perspectiva de trobar alguna cosa més!
- Aconsegueixo contactar amb el Museu Guimerà i una treballadora de cultura de l'Ajuntament d'El Vendrell em comenta que el museu va reobrir el passat diumenge dia 19! Em diu, però, que encara està a mig gas, i que per tal de poder consultar qualsevol cosa millor que m'adreci a l'Àngels Santacana, que aquesta setmana no hi és però la propera sí que estarà disponible. Visca! Veig en perspectiva una excursió a El Vendrell!
- La darrera trucada resulta una mica infructuosa, ja que altra vegada no em responen a l'Arxiu parroquial de Santa Maria del Mar. Veig que m'hi hauré d'adreçar directament.

He informat l'Albert de les meves troballes i línies de recerca, aviam què li sembla!

22 d'abril

Avui celebro el meu 41è aniversari amb una bona nova: la Gemma de l'Arxiu Diocesà de Catalunya m'ha enviat un correu amb aquesta interessant informació:

"Bon dia Helena,

He fet una cerca prèvia per veure si pots trobar la informació que busques en aquest Arxiu. Crec que pots venir i consultar:

Expedient prevere difunt, ref^a C. 5/224. Hi ha força documents i es dedueix que els últims anys estava delicat de salut i necessitava anar al manantial de Vichy.

La caixa de la parròquia de Bonastre pot ser que tingui informació i la caixa de la parròquia de Santa Maria del Mar. També pots fer una ullada a l'arxiu de la parròquia de Santa Maria del mar que s'ha conservat i s'ha dipositat a l'Arxiu Diocesà de Barcelona.

Com ja t'he comentat per telèfon, pot ser que trobis alguna cosa però no és segur.

Si estàs interessada en consultar aquests documents que et comento pots venir de dilluns a divendres de 9.00-13.00h.

Cordialment,
Gemma Pallàs Puyol"

Properes fites per la setmana vinent:

- Anar a la Biblioteca de Catalunya a consultar la documentació d'Àngel Guimerà.
- Anar a l'Arxiu Diocesà de Barcelona per consultar la documentació que m'indica la Gemma sobre Tomàs Rigualt Soler.

D'altra banda se m'ha acudit que un altre bon lloc on adreçar-se per cercar documentació sobre Àngel Guimerà sigui l'Arxiu Nacional de Catalunya, propera parada!

Això cada vegada es posa més interessant!

28 d'abril

Informo l'Albert de la meua visita programada a l'Arxiu Diocesà i a la Biblioteca de Catalunya. L'expectativa de poder fer algun altre descobriment també l'exalta.

30 d'abril

Per poder investigar amb calma m'he agafat el dia lliure tant de feina com de família!

Començo la jornada a l'Arxiu Diocesà de Barcelona. Allà em trobo amb la Gemma Pallàs que de seguida em porta la carpeta referent a Tomàs Rigualt, i també em dóna altra documentació relacionada amb ell, com les actes de la parròquia de Bonastre.

M'emociona posar-me en contacte amb papers tan antics, és com fer un viatge en el temps! Com era d'esperar, però, a la carpeta de Tomàs Rigualt l'única documentació que hi ha fa referència a documents impersonals, no hi ha cap carta particular. Tot i així trobo els següents documents interessants, que fotocopio:

- Carta de Felip Mercadé adreçada a l'arquebisbe informant de la mort de Tomàs Rigualt a l'asil de Neuilly en data 29 de gener del 1904.
- Carta de Tomàs Rigualt sol·licitant permís, per motius de salut, per viatjar al manantial de Neuilly, en data 3 de setembre de 1898.
- Carta de Tomàs Rigualt sol·licitant permís, per motius de salut, per viatjar per Espanya i l'estranger, en data 6 de juliol del 1899.

- Carta de Tomàs Rigualt sol·licitant permís, novament, per motius de salut, per viatjar per Espanya i l'estranger, en data 20 de juliol del 1903.
- Carta de Tomàs Rigualt sol·licitant una documentació ("letras comendaticias"), des de París, en data 27 de setembre del 1903.

Després de repassar la documentació referent a la parròquia de Bonastre, sense trobar res en particular a part d'unes sol·licituds relacionades amb la seva tasca com a capellà (batejos i nocces), deixo l'Arxiu Diocesà sense haver obtingut cap text que el relacioni amb l'Àngel Guimerà.

Acte seguit em dirigeixo a la Biblioteca de Catalunya on sol·licito les caixes on hi ha guardades les cartes de l'arxiu Àngel Guimerà. Només les que no estan digitalitzades, ja que aquestes, en ser consultables online, les deixo a banda per fer des de casa.

Altra vegada, asseguda a la sala d'investigadors de la Biblioteca, amb el silenci imponent que hi ha, l'emoció m'omple a l'encetar la primera caixa i pensar que els papers que agafo amb les meves mans han passat per les de Guimerà...

D'entre les cartes conservades de Tomàs Rigualt, a part de les que ja partia, en trobo una de força interessant, sense data, amb aquest text:

Àngel: si quieres leer este papel léelo, no es satisfacción alguna, solo sí que antes de volver a verte quisiera saber si lo que ha sucedido ha bastado para desamistarnos, si es así, te doy mil gracias por los favores recibidos y.....

mi adiós, Àngel,

T. Rigualt

La missiva és interessant perquè s'adreça a Guimerà amb un tracte molt personal, sense detallar el motiu d'aquest conflicte i amb uns punts suspensius molt intrigants.... Agafen moltes ganes de saber quina devia ser la resposta de Guimerà, si n'hi va haver, si potser aquest va ser el punt i final de la seva relació, fos del tipus que fos...

Després també trobo una carta del Rigualt molt curiosa, sense datar i en català, que sembla que potser hagués estat escrita de més jove, en la qual demana a Guimerà que li entregui una missiva a una tal Toneta de Arbós, de la qual està "tan i tan anemorat".

En les següents cartes hi ha certes pistes:

- Una sense data, que escriu des del despatx de l'Andreu. Qui és aquest Andreu? I que acomiada dient "de tu amigo que de veras te ama y de corazón te aprecia".

- Una amb la data il·legible on Rigualt cita una trobada amb Maria Noya que s'excusa pel tracte negatiu que va tenir amb Guimerà. A la mateixa carta n'hi ha una altra de curiosa, escrita amb sigles "C. A.". Però me l'hauré d'acabar de mirar bé perquè no l'acabo d'entendre bé.

En altres carpetes de diferents interlocutors, trobo també aquestes cartes interessants:

- Joseph Thomas, 24 d'abril de 1871. En la carta comença disculpant-se per no haver escrit abans, i fa comparacions exageradament romàntiques que podrien ser indicatives d'una particular relació amb Guimerà. A tall d'exemple, una comparació és "com pot oblidar lo vertader aimant les tendres i dolces parauletes d'amor que expiren dels llavis de l'estimada?".
- Dues cartes de José Roig, sembla que companys d'estudi, on es traça la relació amb Marieta.

A més, de diferents missives de J. Roig i Francesc Ubach (antic professor seu) es pot traçar que Rigualt sobretot va tenir relació amb Guimerà a l'entorn del 1871, un any després del trencament amb Marieta.

Intensa sessió la d'avui. M'enduc les fotocòpies a casa i certa impromta d'haver passat unes hores al segle XIX, al costat del gran Guimerà...

4 de maig

Després d'uns dies de descans per reposar de la intensitat de la investigació del dia 30, entomo altra vegada la lectura de les cartes que es poden consultar online

<http://mdc.cbuc.cat/cdm/search/collection/fpguimera>

6 de maig

Finalitzo la lectura de les cartes, però no trobo res més rellevant. Ha resultat esgotador i em queda cert regust de poca victòria.

8 de maig

Em poso a endreçar tots els papers que tinc, cartes i altra documentació. Descarto adreçar-me a l'Arxiu Nacional de Catalunya perquè difícilment trobaré res nou relacionat amb la vida privada de Guimerà. El mateix passa amb el Museu Guimerà d'El Vendrell.

M'adono que l'única possibilitat seria esbrinar en algun arxiu privat, però quin? Qui podria tenir res de Tomàs Rigualt?

Arran de les conclusions de la recerca, m'adono que vivim ja tan immersos en un entorn on la informació és tan a l'abast gràcies a les noves tecnologies i a Internet, que el fet de trobar un buit respecte a algun tema ens pot acabar generant decepció. I que traçar la vida privada d'Àngel Guimerà difícilment es podrà recolzar en proves més enllà de l'elucubració. I aquest també és l'encant de la història passada.... Com serà, però, en el futur, el passat d'una societat hiperinformada i documentada?

12 de maig

Informo l'Albert del resultat de la recerca, i li demano de quedar amb ell per poder-li ensenyar els nous documents recopilats i mirar si té noves línies de recerca per encetar.

19 de maig

Torno a enviar un email a l'Albert, ja que no m'ha respost.

26 de maig

Quinze dies després del meu primer email cap a l'Albert contacto amb el Roger Canadell, una mica preocupada no fos cas li hagués passat res...

28 de maig

L'Albert em contesta finalment! Ens citem pel 5 de juny. Per fi!

5 de juny

Em trobo amb l'Albert, li ensenyo les troballes i els grans forats. Davant la dificultat de trobar un camí clar de continuïtat de recerca que doni els seus fruits, determinem les poques línies que se'ns acudeixen que puguin faltar:

- Intentar averiguar qui era Joseph Thomas.
- Investigar de quin centre d'estudis es coneixien Guimerà i José Roig, i Francesc Ubach, per mirar de veure si alguns dels seus companys de quinta són els autors o actors d'algunes missives.

- Mirar si algú ven cartes de Guimerà per internet o similar.
- Averiguar si algú més pot tenir documentació de Guimerà.

O sigui que aquesta serà la meva escomesa fins finalitzar el curs. Aviam si tenim sort i trobem quelcom més!

5.2. Document de recerca feta sobre l'homosexualitat de Guimerà (facilitat pel TNC)

Debat. Àngel Guimerà: homosexual?

La majoria d'articles i escrits que s'afegeixen al debat sobre l'homosexualitat de Guimerà, citen els noms de Caravaca i Ferran de Pol com a defensors de la seva heterosexualitat i, per altra banda, com a defensor de l'homosexualitat de Guimerà, Josep Miracle.¹²

Ferran de Pol va publicar l'estudi *Notas para un estudio de Àngel Guimerá (1948)*.

Francisco Caravaca va escriure *Angel Guimerá, poeta de Cataluña (1933)*.

- Júlia Costa:

<http://lapanxadelbou.blogspot.com.es/2010/01/ni-premiat-ni-oblidat-angel-guimera.html>

Ni premiat ni oblidat (4): Àngel Guimerà, passions, misteris i política (15.1.2010)

No es va casar i va dur una vida força discreta, encara que tenia molts amics. Fins al punt que grans actrius, en llegir les passions explicades en les seves grans obres se sentien atretes per l'autor, i tenien, quan el coneixien, una gran decepció perquè el trobaven avorrit. Això va fer que es digués durant temps, *sotto voce*, que potser era homosexual, cosa que alguns biògrafs s'han dedicat a combatre de forma contundent, fins i tot massa contundent, evocant idil·lis juvenils molt eteris del senyor Guimerà. La veritat no la sabrem mai, ja que aquella societat, contradictòria i carrinclona en molts aspectes, era molt i molt particular i em temo que de vegades ni les mateixes persones afectades gosaven pensar en què eren o no eren. El que sobta, també, és la por, avui, d'admetre aquesta possibilitat, no tan sols en el seu cas, sinó en el d'altres escriptors, com el mateix Espriu. Avui, quan ja no ens espantem de tot plegat i quan fins i tot de vegades hem passat, en ambients intel·lectuals, a considerar les conductes menys convencionals com una mena de mèrit literari. Però encara hi ha molt conservadurisme subliminal pel que fa a certs aspectes de la cultureta, ep.

- Ramon Barcadit:

<http://llenguacat.wikispaces.com/file/view/TERRA+BAIXA+D%27%C3%80NGEL+GUIMER%C3%80.pdf>

S'ha discutit sempre fins a quin punt la seva biografia va influir sobre la seva producció literària, però sembla clar que el mateix Guimerà va voler que algunes parts de la seva vida quedessin amagades. Fins i tot es parla d'un cert enigma guimeranià. És cert que la seva vida amorosa va ser objecte de nombroses especulacions. La seva soltería i el fet que sempre anés envoltat de joves deixebles donà peu a un seguit d'insinuacions sobre la seva possible homosexualitat.

¹² Aquesta afirmació crec que és errònia, ja que de fet normalment se cita Josep Miracle com un dels biògrafs que va refermar la tesi heterosexual amb el relat extens sobre la relació de Guimerà amb Marieta.

Aquesta tendència a interpretar la seva obra a partir de la seva biografia ha estat una constant, i s'explica en gran part per la contradicció entre l'alt nivell passional de les seves obres i l'extrema discreció de la seva vida íntima. D'aquí prové la inevitable temptació de projectar sobre l'autor i la seva obra lectures psicoanalítiques. A tot això cal afegir-hi la rumorologia que havien desvetllat ja en la seva època tant la seva pertinaç solteria com el costum d'envoltar-se de deixebles més joves. Amb el temps només uns biògrafs com Caravaca, primer, i Ferran de Pol més tard, encararen el tema amb una certa transparència. L'últim, a més, de forma provocadora, proclamant clarament "Guimerà no era homosexual", tot referint-se a la brama que reconeixia que corria pel món intel·lectual barceloní. Fos com fos, l'obsessió d'alguns autors per construir amb tots els detalls una presumpta gran història d'amor amb el que no sembla que passés de pur flirteig adolescent sembla força curiosa. Sense deixar-se dur per la tafaneria una mica morbosa, ni pretendre "salvar" el dramaturg des de prejudicis rancis, resulta útil remarcar que la seva peculiar personalitat ens permet entrar en el nucli de la concepció amorosa que trobem de manera constant en les seves obres. És evident que l'obra de Guimerà presenta una gran capacitat per mostrar amb tota la força passions psicològicament complexes.

5.3. Inventari de la correspondència de Guimerà (facilitat pel TNC)¹³

Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona – Casa de l’Ardiaca

No hi conserven específicament correspondència de Guimerà, però hi ha un recull de documents diversos on hi ha l’epistolari de Johannes Fastenrath, que conté algunes cartes de Guimerà. Parlen d’algunes obres i premis literaris.

[JF.916-919 1888-1892 (4)]

Biblioteca de Catalunya

Hi conserven el fons personal d’Àngel Guimerà, dins del qual hi podem trobar cinc caixes de correspondència, quatre de les quals (caixes 31-35) consisteixen en cartes dirigides a Guimerà, i la cinquena (caixa 36) recull correspondència escrita per l’artista. Són cartes originals, la majoria escrites a mà, i en diversos idiomes: català, castellà, anglès, francès, italià, i fins i tot alguna en alemany, i en suec. Els emissors són familiars, amics, col·laboradors, actrius, actors, admiradors. S’hi barregen assumptes i estils, que es refereixen tant a l’àmbit personal com professional.

S’ha partit de l’inventari de la Biblioteca de Catalunya realitzat per Ramon Molins, sobre el qual s’han realitzat determinades modificacions i afegit informació considerada rellevant per la investigació i que no hi quedava reflectida.

CAIXA 31

CARBONELL I OLIBA, Medí

[1862-1864, Vilanova i la Geltrú. 7 cartes manuscrites.]

Selecció de fragments significatius:

- Comiat de la carta del 30 de juliol de 1862: “tu apreciado amigo que te abraza y...”
- Comiat de la carta d’agost de 1862: “tu amigo que te ama y...”
- 3 de juny de 1864: “el buen efecto de tu amigo de quien puedes disponer a tu gusto.”
- Setembre de 18..?: “Darás expresiones a tu hermano y recibe mil abrazos y mil... de este tu íntimo amigo.”

¹³ Aquest document era més extens i partia de l’inventari que es pot consultar a la Biblioteca de Catalunya. Aquí es presenta una selecció de la llista més rellevant i interessant per a la recerca.

CASELLAS, Manuel

[1862-1867, Blanes- Manatí (Puerto Rico). 11 cartes manuscrites.]

Són amics de l'escola. Intercanvien converses molt íntimes.

Li parla contínuament de "lo tuyo y de lo mío".

Selecció de fragments significatius:

- 21 d'agost 1862: "Has hecho muy bien de no hablarle de mi a Medir, pues yo por no darle un chasco no le he querido escribir."
- 8 de setembre de 1862: "Respecto a Medir no te digo más, sinó que no nos hablamos y por mi parte no le hablaré aun cuando me lo pida, pues quiero olvidarlo para siempre".

LISTERÉ, Antoni

[1868-1871, Madrid, Barcelona, París. 51 cartes manuscrites i 5 fragments de carta.]

Bon amic de Guimerà. La seva correspondència ens dóna moltes referències de la relació sentimental entre À. Guimerà i Maria Rubió i Rabassó (en les cartes "Marieta").

- 6 març 1868: "Ojalá Marieta te siga siendo buena y fiel y que a lo menos si la amas, ella te corresponda con igual cariño. (...) Da un beso a Marieta con todo tu corazón que buena envidia me hacéis vosotros que tanto os amáis y bien lo merece ya que tan bien se te porta."
- 24 gener 1869: "dime cómo te van tus amores con la Maruja, y a la qual darás mis expresiones."
- 11 febrer 1869: "me alegro muchísimo que Marieta se porte bien contigo; tanto más cuanto ya ves lo difícil que es que gente como estas niñas sientan algo que no sea su propia conveniencia."
- 23 març 1869: parla de "Marieta y su madre". "Ésta conoce todas sus pruebas y recursos y a toda está a punto para poner obstáculos. (...) Así no puedes quejarte de Marieta que se porta bien contigo y a la cual tendrás en 15 días en cuando te lo propongas."
- 3 juliol 1869: Marieta ha disgustat Guimerà: "(...) siendo tú tan delicado en tus miras hacia ella, el que ella vaya con quien no la corresponde mucho te debe hacer sufrir."
- 4 setembre 1869: "al recibo de la presente quizás te hallarás en el baile gozando al lado de tu buena Marieta."

- 29 agost 1870: “creo has dejado tu Marieta, lo que no siento mucho ni nada por cuanto sólo lograbas de ella malos ratos.”

Sembla que la relació amb Marieta s'acaba, però sorprèn que en cartes del 71 en segueix parlant.

CAIXA 33

PALAU, P.

[1869-1871, Barcelona. 3 cartes manuscrites.]

Ramon Molins creu que es tracta de Pere Palau i González de Quijano.

La carta de 3 de febrer de 1870 conté clares referències a la relació de Guimerà amb Maria Rubió i Rabassó, la "Candelas".

RAMON I VIDALES, Jaume

[1865-1888, Barcelona. 87 cartes manuscrites, 12 sense data.]

Jaume Ramon i Vidales va ser amic i mestre de Guimerà. Junts, amb el vendrellenc com a motor, van recórrer el camí del castellà al català, i de la poesia al teatre. Ramon i Vidales era d'El Vendrell, i s'hi establí com a notari.

La correspondència Ramon – Guimerà –amb les cartes ja ordenades– ha estat consultada per X. Valls de la UAB i per Joan A. Ventura. Aquest darrer en va fer un estudi destacant-ne els aspectes més rellevants amb motiu del 150 aniversari del naixement de Guimerà (publicat per la "Comissió Any Guimerà", El Vendrell, setembre 1995).

- 15 abril 1868: “siento infinito el percance que has tenido con Marieta, aunque no lo extraño toda vez que eres poeta (...) la gran mayoría de los individuos en cuya frente se refleja la llama de la inspiración del arte son desgraciados en amores.”

RIGUALT I SOLER, Tomàs

[1870-1871, Barcelona. 9 cartes manuscrites.]

- S. d: “Hazme el grande favor de venir a este tu casa de la calle mayor, puesto que yo no puedo salir por haberme casi desmayado y sin fuerzas casi de volverme a vestir (...) Nosotros, es decir: tú y yo, nos iremos al terrado o nos hecharemos a la cama desde donde (platónicamente) oiremos la función.”

- Una de les cartes (sense data) conté dues parts, la primera signada per Rigualt i la segona per "C. A" (en el comiat diu "su tierna amiga"). En aquesta segona part hi ha referències a la relació Guimerà – Rubió.

ROIG I ALTIMIRA, Josep

[1869-1870, Barcelona. 20 cartes manuscrites i 1 fragment de carta (amb data 29 de març de 1870).]

Referències constants a Marieta.

- En una carta de Roig a Guimerà de 29 de març de 1870, es parla del trencament de Guimerà amb Marieta, però a la de maig de 1870 Roig torna a fer referència a Marieta i Guimerà, com si s'haguessin reconciliat.

5.4. Cartes

1.

De Tomàs Rigualt a Àngel Guimerà

[s. ll., s. d.]

Àngel: si quieres leer este papel léelo, no es satisfacción alguna, solo sí que antes de volver a verte quisiera saber si lo que ha sucedido ha bastado para desamistarnos, si es así, te doy mil gracias por los favores recibidos y.....

mi adiós, Àngel,

T. Rigualt

2.

De Tomàs Rigualt a Àngel Guimerà

[s. ll., s. d.]

Guimerà: me hallo en el despacho de casa del Sr. Andreu¹⁴ pensando como siempre desde algunos días a esta parte, pensando en ti y si no te he escrito más pronto ha sido por temor de que no se cruzaran las cartas tuya y mía.

Mas hoy y después de haberseme ocurrido la posibilidad de que no hubiera llegado al correo la última que para ti escribí (por haberla entregado a un particular) tomo la pluma y pongo fin a mis temores.

Hoy he encontrado a las H[er]manas Romeus¹⁵ y me han dicho que tampoco tienen de ti noticias. Saleta¹⁶ dice que sí has recibido la que te envió hace 20 días.

Escríbeme pronto, supongo que estás fuera, saluda a nuestras casas, y no te olvides por Dios de tu Amigo que de veras te ama y de corazón te aprecia.

Tomàs Rigualt y Soler

3.

¹⁴ Aquest Andreu es desconeix qui és, però podria ser el mateix al qual es fa referència (en plural) a la carta 4.

¹⁵ Lectura dubtosa.

¹⁶ Lectura dubtosa.

De Joseph Thomas a Àngel Guimerà

[Barcelona, 24 abril 1871]

Àngel Guimerà, Vendrell

Benvolgut amic: heu tal volta cregut que el no escriure'ns hagi sigut perquè de vós m'hagi oblidat? Si ho heu cregut, desterreu prompte dit pensament, puig que no ha sigut aquesta la causa. Com oblidar-vos podria vivint com vivien vostres grats records en ma pensa? Com pot oblidar lo vertader aimant les tendres i dolces paraules d'amor que expiren dels llavis de l'estimada? Com, les ditxoses hores que junts i apropet l'un de l'altre passaven, creuant-se les mirades i somrient amb goig i el cor ple de gaubança, ensems exclamaven tan sols "jo t'estimo"? No és veritat, car amic Àngel, que no és possible oblidar lo que acabo de dir-vos? Doncs pensau que tampoc ho és en vostra persona respecte de mi i que l'amistat que en vós he posada és i serà tan pura i eterna, com pura i eterna serà la llum del sol. Més fins a cert punt podríeu conservar el dubte si no s[e] us donés satisfacció clara de la tardança i afirmar-vos amb dita satisfacció lo que abans vos he escrit. Doncs bé:

Rebuda la vostra pensí en contestar-la lo més prompte possible com promès vos havia, mes com me mancà temps suficient per a altres obligacions, calculeu com podia complir amb totes: no era possible. D'un dia a l'altre volia fer-ho, i passava lo dilluns, lo dimarts, venia el dimecres i el curt temps per a escriure-us a vós mai arribava, fins que avui, encara que molt tard, he pogut disposar d'un moment que és el que us dedico. I per a que vegeu si puc o no puc fer el que vull bastarà dir-vos que ja fa uns quinze dies que haig de fer un petit discurs de gràcies, per a la sessió que celebrarà la "Jove Catalunya" l'endemà dels Jocs essent aquesta l'hora que encara no he pogut agafar la ploma, ni tan sols per a començar-lo.

Espero dispensareu ma falta i també que la present no puga fer més llarga per falta de temps.

Sens més per ara, rebeu lo pur afecte de vostre amic que us estima coralment¹⁷.

Joseph Thomás. Barcelona, 24 abril 1871

¹⁷ Lectura dubtosa.

4.

De Tomàs Rigualt a Àngel Guimerà

[s. ll., s. d.]

Àngel: yo me encuentro muy bien ¿y tú? También. Lo celebro.

Hazme el gran favor de venir a esta tu casa de la calle Mayor, puesto que yo no puedo salir por haberme casi desnudado y sin fuerzas casi de volverme a vestir.

Como ya sabes vendrán esta noche los Andreu y García y ambos nos recrearán los oídos. Nosotros, es decir: tú y yo, nos iremos al terrado o nos echaremos a la cama desde donde “platónicamente” oiremos la función.

Ven, pues, te convida la divina Euterpe y yo te recordaré a Cupido.

[mot il·legible], no está feliz mi musa pero sí lo está mi cuerpo.

Adiós, te espero

5.

De José Roig a Àngel Guimerà

[Barcelona, 9 desembre 1869]

CARTA DE JOSÉ ROIG, 9 desembre 1869

Barcelona 9 diciembre de 1869

Sr D. Àngel Guimerà. Vendrell.

Amigo Àngel: espero tendrás la bondad de entregar la adjunta a Pepita, de lo cual me anticipo a darte las más expresivas gracias.

Debo decirte que no seas tan perezoso para escribirme, lo cual me hace pensar que estarás tan ocupado en tus asuntos amorosos que ni siquiera un instante puedes emplear para los amigos. Si es así, yo me alegro porque das a entender eso, que sigues muy bien con Marieta y su madre (a quién tanto adoras).

Saluda de mi parte a tu querida Marieta y dispon de este tu amigo que te aprecia.

José Roig

Dispensame los errores porque voy aprisa para poder ir a clase, pues son las tres menos cuarto y entramos a las tres.

6.

De José Roig a Àngel Guimerà

[Barcelona, 29 març 1870]

Barcelona, 29 marzo de 1870

Amigo Àngel: en contestación a tu muy grata del 26 debo decirte que he extrañado mucho tu rompimiento con Marieta, máxime cuando hacía tanto tiempo que tenías relaciones con ella. Pero a veces pasan ciertas cosas que obligan a uno a tomar una determinación seria (....) Mal digo, porque, si no es (....)

[carta tallada, segueix amb el dors]

verme más para demostrar que no es como Marieta. Quiera Dios que no me haga sufrir lo que por Carnaval, pues te digo con franqueza que si lo supiese me quedaría en estas.

7.

De Tomàs Rigualt a Àngel Guimerà

[s. ll., s. d.]

Àngel: si no fos[s]en los meus companys que me treuen de ma habitació, aquí no estaria aquestes nits i dies de tanta bulla sens sortir ni un sol instant.

Més ahir per la tarda me van venir a buscar i vulgues no vulgues me van fer tirar ous, i a la nit vaig anar al ball ungit d'aquest aire.

Vaig entregar una carta a la meva condeixeble Fontinilla perquè te l'entregàs el dissabte mateix, mes avui l'he trobada. Diu que no marxa fins demà dimarts que va per lo ball del Tívoli i que sens dubte és per la teva parenta de Torredembarra.

Per fi, jo no vinc perquè sí tinc massa ganes i si vingués no se podrien treure a fums¹⁸ de sabatots.

Adjunt va un altre paper escrit per Toneta d'Arbós a qui faràs lo favor d'enraonar puig crec que te sobrarà ocasió per acompanyar a les Rafecas.

Diga-li queestic tant i tant enamorat, que si no he vingut, ha sigut perquè pugueu ballar, enraonar i demés amb ella, ja que no faria res de bo en tot el restant curs i per lo molt greu que em sabia de tornar-me'n. Li diràs bastantes coses de les que diuen en aquest adjunt paper i si no ho volgués creure ensenya-li i si encara no s'ho cregués dóna-li. Me diràs quan me contestis (que espero que serà pronte) lo que t'ha contestat. Àngel: conserva't ben bo, diverteix-te força, saluda a ta família, vés a dir alguna cosa a la meua i creu que tinc molts desitjos de que passin aquests 3 mesos. [*comiat il·legible*]

8.

De Manuel Casellas a Àngel Guimerà

[Barcelona, 8 setembre de 1862]

Barcelona, 8 setembre de 1862

Sr. D. Àngel Guimerà.

Mi más apreciado amigo: ayer recibí tu muy apreciada por manos de Carbonell la que me hizo entregar por Borrut¹⁹, la que me sorprendió cuando al entregármela Borrut me dijo era de Carbonell. Enterado de todo lo que me dices te digo que hablaré con Isidro y haré todo lo posible para ver si logro algo aunque me parece que ni yo ni tú sacaremos nada, pero en fin, basta que sea cosa tuya que todo lo probaré.

¹⁸ Lectura dubtosa.

¹⁹ Segurament Antònia Borrut, cosina de Guimerà.

Lo que no sé es cuándo marchará, pues espera que su padrino le venga a buscar, lo que sí sé es que se ha hecho retratar y dado el retrato a varios, esto lo sé por Clua²⁰ pero si es verdad o mentira esto no lo sé.

Respecto a Medir no te digo más sino que no nos hablamos y por mi parte no le hablaré aun cuando me lo pida pues quiero olvidarlo para siempre.

Sabrás que estoy muy bien en *[mot il·legible]* pues me hago con todo *[mot il·legible]*..., y Rabentós, pues si orgulloso es, más lo es hora.

Antes de irte supongo que vendrás y me darás el apunte para a fuera como te tengo de *[mot il·legible]* ahora no llamo amigo²¹ a ti y por ti puedes estar cierto que cualquier sacrificio haré.

Por motivo de que cuando tú marcharás para tu tierra mis encargados puede que aún no sean aquí si se te apreciase escribirme mediante este tiempo me escribirás a casa Cabrisas (Sr. D. Rosa Cabrisas para M. Casellas, calle del Pou dolç número 4, p. 1ª).

Recibe expresiones de tus amigos y *[mot il·legible]* de este tu amigo que te ama de corazón.

Adiós, Manuel Casellas

9.

De C. A.²² a Àngel Guimerà

[s. ll., s. d.]

Carta inclosa dins la missiva enviada per Tomàs Rigualt, sense data i sense lloc

Amigo Àngel: en nombre de mis EFRES²³ padres le invito para que Ud venga sin falta en esta su casa a pasar las fiestas de Semana Santa y Pascua: todos le recibiremos con el mismo placer que si fuese de la familia; sentiría en gran manera que Ud faltase aquellos días principalmente el jueves Santo; cita que creo no ignorará. Y se acostumbra llevar una hermosa CANDELA al Monumento, sin ellas ¿qué parecería un monumento? ¿Cómo podría iluminarse a Jesús Sacramentado? De seguro los mismos ANGELITOS que están a

²⁰ Lectura dubtosa.

²¹ Lectura dubtosa.

²² Sembla que les inicials C. A. correspondrien a Maria Rubió i Rabassó, també anomenada "la Candelas", segons inventari del Fons Guimerà de la Biblioteca de Catalunya.

²³ A l'original els mots en majúscula apareixen subratllats.

su alrededor se lamentarían sin la CANDELA. Convenga Ud amigo que el que inventó la CANDELA había de tener un corazón muy POÉTICO... En fin no quiero *[mot il·legible]* más por hoy de un asunto tan delicado, aguardémoslo para su venida, la que espera con impaciencia su tierna amiga.... Adiós

C. A.²⁴

²⁴ Lectura dubtosa.